

Doris

Nr 17 2010

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

**Gården Gillesnäs som blev Vilnäs
i Nässlorna blomma.**

**Följ med på Staaf-vandring
under årets Näselfrossa.**

Omslagsbilden

”Kapitlet ”Sockengång” i Nässlorna blomma handlar om Vilnäs, den första av de gårdar dit det föräldralösa barnet Martin utackorderades. Det var i detta småbrukarhem han trivdes allra bäst och där han fick möta både förståelse och omtanke. Och så fanns där ju ett ”paradisbihang”:

”Vilnäs var ett fattigt småbondehus. Men det hade dock ett paradisbihang. Hanna hade en blomsterträdgård eller som man i trakten sade, en urthave. ..[...].. Utanför fanns skogen med stigarna och den smala, hjulskurna bygdevägen. Innanför var helt och hållet frösköte, fyllande varje handsbredd jord mellan planken med ett trolldjud av blommor och svällande över plankbräddarna liksom löddret i ett fat. Där fanns förutom alla allmogeväxterna även nyare ting. Luften var fylld av eteriska lustgaser. Om kvällarna var trädgården olidlig av dofter.”

Vilnäs heter egentligen Gillesnäs. Huset finns kvar än i dag. På bilden, som är tagen 2006, syns bl a Harriet Martinson. Hon har just vandrat Harrys skolväg från Nättebodda till Gillesnäs. En sådan ”Staaftvandring” finns med i det omfattande program årets Näselfrossa (27 juli – 4 juli) erbjuder. Se <http://www.nasselfrossa.se/>

(Foto: Åke Widfeldt)

Tack, Ingemar!

När Ingemar Lönnbom 2008 tog över som redaktör för Doris efter Bertil Palmqvist kände vi stor glädje. Ännu en erfaren och kunnig journalist kunde lotsa Dorisskutan vidare. De nummer av tidningen som Ingemar har levererat har burit syn för sägen. Särskilt ska vi minnas ”jubileumsnumret” nr 15, 2009 som blev

mycket uppskattat av vår läsekrets.

Utöver arbetet med Doris har Ingemar också under snart fyra år hjälpt Sällskapet med presskontakter, informerat media i olika sammanhang och ansvarat för Månadens Martinson på vår hemsida. Dessutom har han varit till ovärderlig hjälp i vår monter på bokmässan i Göteborg, där han också framträtt på De litterära sällskapens scen.

Sedan Ingemar nu fått betydligt utökade arbetsuppgifter på Boverket, där han arbetar sedan en tid tillbaka, har han meddelat att tiden inte räcker till för ett så omfattande ideellt arbete som hans engagemang i Harry Martinson-sällskapet innebär. Tack, Ingemar, för din gedigna insats och för gott samarbete under dessa år. Och välkommen tillbaka i våra led när du får tid och möjlighet. Varför inte redan på Bokmässan i september?

Åke Widfeldt

Aniara lever vidare

Aniara är den av Harry Martinsons texter som lever sitt eget, speciella liv. Inte minst för scenen kommer det ständigt nya versioner. Våren 2007 framförde gävlegruppen Xinombra Martinsons rymdepos till rockmusik inför en entusiastisk ungdomlig publik. **Helge Skoogs och Gunnar Edanders ***ANIARA*** - ETT RYMDÄVENTYR** framförs för fullsatta hus – nu för 27:e året!

Enterprise - Rymdresan

Den 18 februari var det premiär för ännu en aniaravariant: *Enterprise – Rymdresan* som är ett samarbete mellan Regionteatern Blekinge Kronoberg och Smålands museum. Förutom på museet i Växjö framträder man i Karlskrona och Sölvesborg.

Föreställningen vänder sig till en ungdomlig publik och är uppbyggd kring ett antal glaskonstverk från Smålands museum – Sveriges glasmuseum. Till varje konstverk har unika miljöer skapats. Vi guidas av skådespelare och dansare och musiken är en unik blandning av elektronik, glas och stråkar. Det övergripande temat har hämtat inspiration från Harry Martinsons Aniara.

Efter varje föreställning får barnen delta i en workshop. Här får de möjlighet att själva uttrycka sig i bild och form och uppleva glasets magi.

För manus och regi svarar Åsa Johannisson och för scenografi och glaskonst Nina Westman. Läs mera om föreställningen på www.regionteatern.se

Aniara på Turteatern i Kärrtorp (Stockholm)

Även Turteatern satsar på den yngre generationen med detta nya projekt (från 10 år) som hade premiär i februari. Här möts bild, ljus, musik, rörelse och text. Det är Carina Ehrenholm, Erik Holmström, Nils Polletti, Stefan Johansson, Erika Magnusson, Markus Granqvist och Tove Edfeldt som skapat denna föreställning.

Så här avslutar Svenska Dagbladets Karin Helander sin recension (2010-02-15) av Turteaterns Aniara:

"Vi färdas genom kosmos. Rymden fylls av fragment av människans minnen, medvetande, drömmar och historia. Men det finns också plats för en del komiska infall i galaxerna. Turteaterns Aniara är en häftig scenisk upplevelse om människans plats i universum och vårt ansvar för Jorden."

Aniara på Stockholms stadsteater hösten 2010

Den 21 oktober 2010 har 50-årsjubilerande Stockholms stadsteater premiär på Harry Martinsons Aniara i dramatisering och regi av Lars Rudolfsson. Mer om detta på vår hemsida www.harrymartinson.org och www.stadsteatern.stockholm.se så småningom.

Aniara på finlandssvensk scen?

Den finlandssvenska fria teatergruppen, **teater 90°**, har planer på att sätta upp *Aniara* på scen. Producenten Annina Blom har hört av sig till oss nyligen och vi ser med stor förväntan fram emot premiären.

”Först nu är jag mogen att tala”

Så skriver Harry Martinson i ett nyupptäckt brev till förläggaren Axel Holmström den 7 december 1934. Brevet handlar huvudsakligen om ett manuskript som Moa och Harry läst och som betecknas som ”en sorts pinnebergsbok om havet”, men vi får inte veta författarens namn.

Vi låter nu frågan gå vidare till Doris läsare: Vem kan författaren till detta manus ha varit?

Som vi alla förstår är det Nässlorna blomma som Harry Martinson syftar på i sitt P.S. när han skriver ”Min första verkliga bok”. Vi får också veta att det han hittills publicerat (bl a Resor utan mål och Kap Farväl) varit ”övningar i skrift”. Några veckor tidigare (15 nov.) var han inne på samma tema i ett brev till bokförläggaren Kaj Bonnier: ”Det blir mitt livs bok. Böcker som jag skrivit före eller som jag eventuellt kan komma att skriva efter förvandlas i och med denna bok till agnar.”

Det kan också vara intressant att notera att Martinson vid denna tid var förtjust i B. Travens böcker. Namnet Traven är än i dag en gåta, och under årens lopp har det presenterats olika teorier om vem han egentligen var. Flera forskare hävdar att han var identisk med den tyske anarkisten Ret Marut som egentligen hette Herman Otto Feige. Klart är att han vistades i Mexiko och att hans romaner skrevs på tyska. För den intresserade finns mer att läsa bl a här: <http://www.popularhistoria.se/o.o.i.s?id=52&vid=510>

Axel Holmström startade sin förlagsrörelse 1910. Förutom Traven och Upton Sinclair gav han också ut barnboksförfattarinnan Lisa Tetzner och Jaroslav Hasek (som skrev om soldaten Svejek). Flera svenska författare debuterade på Holmströms förlag, t ex Gustav Hedenvind-Eriksson, Harry Blomberg och Ivan Oljelund. I Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek förvaras ett omfattande material om Axel Holmström och hans förlag. Där finns också ett antal brev från författaren B. Traven.

Harry Martinson-sällskapet vill särskilt tacka Bengt von Bahr i Stockholm som hade Harry Martinsons brev i sin ägo och som nyligen tog kontakt med oss. Brevoriginalet finns nu på Carolina Rediviva i Uppsala.

Johannesdal, Ösmo den 7 dec. 1934

Broder Holmström!

Det har dragit länge om, men Moa och jag ha nu läst manuskriptet. Som helhet är det bra som socialt reportage ehuru man knappast vågar använda ordet dokument. Över huvud taget är det inte heller så socialt djuplodande. Det är ett hopande av i sig själv triviala händelser. Mannen

som skrivit det synes ha upplevt för litet, vad han säger griper inte. Egentligen skulle man kunna säga att i detta ligger också bokens styrka. Den försöker inte vara högtidligare än det är, den vill fotografera och dialogisera, vill återge det triviala; med trivial menar jag här trivial livsuppfattning, en viss snickartorr oförmåga till patos, lidelse och verklig skärpa. Rent ut sagt: boken är en sorts pinnebergsbok från havet, fast sämre skriven. Dock må jag och Moa säga, att den står tio gånger högre än Willy Valfridssons rätt kufiska sociala reportage.

Dikterna i boken gå inte mycket i stil med sammanhanget. Nåväl, nu har jag kritiserat nog. Strängt taget är det med tanke på din förlagsrörelse. Jag tror att du skulle komma att förlora på boken. Dock kan den mycket väl omarbetas och med bibehållande av det huvudsakliga innehållet ges en smula mer färg av själva havet, vattnet (,) vinden, havets rytm. Sådana saker är ju för den större parten av sjömän triviala saker, men inte så för den vaknare parten eller läsaren.

Alltså slutomdöme: en smula omarbetning av de torraste ställena och boken duger mycket bra. Dock är det inte klokt varken av författaren eller dig att ge ut boken som den är.

Så mycket författarräv är jag redan att jag vet att en relativt liten överarbetning och ändring kan totalt förändra en bok – följaktligen till det bättre. Varför då inte göra det. Eller – om författaren har den riktiga, djupa ambitionen – använda sin bok till grund för en ny, mera slagkraftig bok.

Jag hoppas nu att du skall förstå att denna min kritik är framsprungen ur min vilja till goda, slagkraftiga sociala.

När du utgivit så breda, klara och från varje ärlig människas sida oantastliga verk som dem av Sinclair och Traven, har ditt förlag en position som bör hållas – och det med en viss stränghet.

Du skall ha hjärtligt tack för "Kärnan" av B. Traven. Den är utomordentlig, i så måtto att den likt det översta blocket i en mexikansk pyramid kröner de andra verk B Traven gett oss om Mexiko och fullständigar bilden av de mexikanska peonernas öde och nöd, deras medvetna och omedvetna räffärdighetslängtan. Den som vill lära sig förstå den innersta vulkaniska grunden i detta av hundra plingplongsångare och sombreroromantiker så förfalskade land bör läsa "Kärnan" av B. Traven. Moa hälsar.

Handslag Harry Martinson

I marginalen:

Du får gärna använda vad jag sagt om "Kärnan", ifall du kan ha någon nytta av det i ev. annonsering.

P.S.

Du må tro jag håller på med en bok nu. Min första verkliga bok. De andra har varit övningar i skrift. Först nu är jag mogen att tala.

D.S.

Mitt minne av Harry Martinson

Ett inslag i vårt jubileumsfirande förra året var radioprogrammet Önska i P2 som på Harry Martinsons födelsedag den 6 maj helt ägnades åt tonsättningar med anknytning till Martinsons texter. I programmet framträdde Ingrid Söderqvist Brammås, Söderhamn. Ingrid har arbetat som speciallärare och kyrkomusiker och har sedan ungdomen varit en stor beundrare av Harry Martinson och hans diktning. Här berättar Ingrid om hur hon på 1950-talet fick lyssna till den författare som sedan kom att betyda så mycket för henne under kommande år.

Året var 1956 eller var det våren 1957. Jag gick på seminariet i Strängnäs. Vi hade en adjunkt i svenska, som var mycket skicklig, när det gällde all litteratur, Torsten Wideen. Allra mest älskade han Harry Martinson. Vi ungdomar tyckte nog att HM var svår. En dag kom vår lärare med en överraskning. Om jag minns rätt bodde HM då vid sjön Sillen nära Gnesta, inte så långt från Sträng-

näs. HM skulle komma och hålla en föreläsning för oss elever. Det var stort. Åtminstone jag hade aldrig tidigare sett en författare livs levande.

Till det högtidliga tillfället tonsatte vår musiklärare, Torsten Sonander, en dikt av HM, som skulle framföras av seminariekören. Dikten minns jag än, men noterna har försvunnit. *"Lyssna till ådran, källornas ådral/ källornas ådra i livets mitt/ allt vad ur tonande djup du hör/ allt vad du hör är ditt."*

Harry Martinson själv trollband oss alla med sin lågmälda framtoning. Han satt vid ett bord på podiet och talade, talade med sin mjuka blekingedialekt. Ofta stödde han huvudet i handen. Det blev många minnen från skoltiden. Åhörarna var ju blivande lärare. Vi fick bl.a. lära känna Staaf, den lärare som kom att betyda så mycket för hans egen utveckling. Det som fastnade allra mest hos mig, var när han berättade om sina problem att forma siffrorna. Tvåorna var förstas värst. Det har nog många av oss själva upplevt. Men så sa han det jag aldrig glömt: *"Bredvid mig satt en flicka. Hennes tvåor såg ut som vackra svanar, medan mina såg ut som vederstyggliga gamar."*

Den kvällen väcktes mitt intresse för Harry Martinsons diktning på allvar. Följande sommar fick jag Aniara i 20-årspresent av min syster. På något sätt har Aniara varit aktuell under hela mitt liv. Jag har läst HMDikter i alla möjliga sammanhang. Här i Söderhamn har en kyrkomusiker, en fotograf och jag tolkat dikter ur Aniara i program vi kallar, Musik-Bild-Lyrik. HM ompänner allt från den lilla nyckelpigan som "kryper nära och fingernagelintimt" till "Och överlämnade åt skräckstel rymd / förspredd vi anropsordet Aniara / i glasklar ändlöshet men nådde intet."

Som lärare har jag ofta tänkt på hur viktigt det är att bjuda barn och ungdomar på upplevelser, som utvecklar och berikar livet. Litteratur, teater, musik kan bli en källa till meningsfyllt liv. Denna enda kväll med Harry Martinson har betytt mycket i mitt liv.

Ingrid Söderqvist Brammås

Månadens Martinson

Sedan hösten 2006 presenteras Martinson-texter med kommentarer varje månad på vår hemsida www.harrymartinson.org, där alla avsnitten sedan starten finns tillgängliga i utskriftsvänligt format. Vi återger här Månadens Martinson för februari 2010 med kommentar av Sällskapet vice ordförande Johan Stenström.

Månadens Martinson – i februari månad 2010

Till Isagel

*Kom och hämta hem mig till din stjärna,
den som härligt brinner djupt i dig.
Med din närhet för du hit det fjärrna
från en inre kust fördold i dig.*

*Blodet hårt i tinningarna hamrar
varje gång min tanke rör vid dig.
Jag har väntat tyst i tusen kamrar
på att du skall pånyttföda mig.*

*Föd mig inåt, inåt ifrån världen.
Föd mig inåt ned till djupa hav.
I din inre rymd finns hjärtats stjärna
föd mig inåt, hän från tid och grav.*

Vagnen (1960)

Personlig kommentar:

”Till Isagel” är en dikt som spänner över djup och rymd, från bottenlöst hav till oändligt kosmos. Samtidigt framgår det att denna spännvidd inte är reell; de ogripbara avstånden finns inombords. Det inre framställs som det längtansvärda.

Vi får förutsätta att det är Mimaroben i Aniara som talar i dikten. Isagel är död och hans saknad kläds i bilden av pånyttfödelse. Men födelsen är inverterad. Det är inte till ljuset och det brusande livet hans längtan står. För att kunna uppgå i henne och bli ett med hennes ”djupa hav” och ”inre rymd” ber han henne: ”Föd mig inåt”.

När Harry Martinson arbetade med sina diktsamlingar skedde det i ett starkt flöde. Utkast lades till utkast, dikt till dikt. Efter Aniara var det många dikter som blev över. De olika korrekturen vittnar om detta. ”Till Isagel” har av allt att döma tillhört de dikter som mönstrats ut ur det versepos som Aniara skulle komma att utgöra. Först i Vagnen (1960) togs den med.

Johan Stenström

Harry Martinson-priset 2010

I presslägningsögonblicket för Doris nr 17 är det ännu inte klart vem som ska tilldelas HM-priset den 8 maj. Vi vill bara påminna om att det i statuterna för priset står: "Harry Martinson-priset delas ut till den, de eller den organisation som i Harry Martinsons anda verkar för att värna om den lokala och globala miljön, arbetat aktivt för fred mellan människor och fred mellan människa och natur eller odlar eftertanken och poesin som centrala livskvaliteter."

Priset utdelas vartannat år. Detta är andra gången det sker. 2008 blev Jan Eliasson pristagare. Prissumman är på 83 950 kronor – ett belopp som bygger på de antal dagar som de resande i Aniara var ute i kosmos. I juryn ingår Margaretha Olsson och Patrik Sjöstedt, Olofströms kommun tillsammans med Paulina Helgeson och Johnny Karlsson, Harry Martinson-sällskapet.

Hittat om Harry

Johnny Karlsson gör fynd bland sina böcker, tidningar och tidskrifter.

Tord Hall – matematiker, mentor, poet

När Harry Martinson-sällskapet bildades 1984 var Tord Hall en självskrivna kraft att räkna med. Hall (1910-1989) var matematiker i den dagliga gärningen på gymnasier och vid universitetet i Uppsala. Utöver det "dagliga" var han poet, vetenskapshistoriker och sammanvävare mellan naturvetenskap och humaniora. Och då förvånar det kanske inte att Hall och Harry Martinson "fann" varandra. I kosmiska och matematiska färder var uppenbarligen Tord Hall en betydelsefull samtalspartner, kanske rentav mentor, för Harry Martinson. För den som vill fördjupa sig i ANIARA (1956) är därför Tord Halls lilla bok "Vår tids stjärnsång. En naturvetenskaplig studie omkring Harry Martinsons Aniara" viktig. Boken kom ut redan 1958 (i en andra omarbetad upplaga 1961). Tord Hall skrev cirka dussinet böcker. Den sista boken, Naturvetenskap och poesi (1981), skall också placeras in i samlingen av Martinsonianerna.

En för mig okänd Hall-bok fick jag tag i för en kort tid sedan. Boken heter "Vetenskapens poesi. Studier och dikter". Utgiven 1998 som nummer XII i "Skrifter utgivna av Föreningen för filosofi och specialvetenskap". Denna minnes- och vänbok innehåller texter (inklusive dikter) av Tord Hall men även ett minnesord (av Nanny Fröman) och en Efterskrift (av Teddy Brunius). Några av Halls essäer i denna antologi anknyter direkt till Harry Martinson: Den kosmiska symfonien (1957), Harry Martinson – Guden eller Gåtan (1981) samt Naturfilosofen Harry Martinson (1985).

Samarbetet och vänskapen mellan Hall och Martinson resulterade också i boken Doriderna (1980). I denna bok har Tord Hall "på uppdrag" ställt samman efterlämnade naturvetenskapliga dikter och prosatexter av Harry Martinson.

Johnny Karlsson, okt 2009

När Harry Martinson blev FÅGELN KIWI

FÅGELN KIWI är ett ”trattnamn”. Det förlänades Harry Martinson när han 1951 inträdde i SHT-logen Carl Michael i Uppsala. Det framgår dock av minnesrunan nedan att den flygoförmögna ”Riddaren av 1:a graden” rätt snart sökte sin andliga föda på andra ställen än i SHT.

Samfundet SHT (Det Oförglömligt Lysande och Klart Strålände Samfundet SHT) grundades i Uppsala den 6 april 1844. Detta parodiskt-studentikosa ordenssällskap har efter hand spritt sig till andra delar av landet där det kan förmodas bidra till den andliga odlingen. Hela världen är enligt uppgift indelad i nio loger, vilka finns i Uppsala (bildad 1844), Stockholm (1856), Kalmar (1859), Göteborg (1868), Linköping (1880), Härnösand (1961), Örebro (1994), Växjö (1995). Även Lund är drabbat (sedan 1969)! Alltifrån 1852 utger SHT årligen en bok, Tal och kväden, i vilken ett urval av årets tal och dikter publiceras. I årskalendern finns även avdelningen ”Till de bortgångna Brödernas minne”. I parentationerna avslöjas för första gången i klartext vem som döljer sig bakom trattnamnet. I utgåvan för 1979 finns följande minnesteckning över Harry Martinson.

FÅGELN KIWI, författaren Harry Martinson, var född 1904 och avled den 11 februari 1978. Följande biografiska data säger en del om vår Broder: sjöman 6 år, Fröding.-stipendiat 1947, En av de 18 i Svenska Akademien 1949, fil. dr h.c. vid Göteborgs universitet 1954 och Nobelpriset i litteratur tillsammans med Eyvind Johnson 1974.

Han inträdde i Carl Michael vid minnesfesten 1951. Redan året därpå hade han blivit P.a.B. Men så med ens var han borta, försvann lika tyst som den egendomliga fågel gör, efter vilken han tagit sitt namn.

Det har från flera håll vittnats om hans kärlek till och stora kunskap om naturen. I ”Resor utan mål” nämner han, hur ett solkligt tidningsurklipp med skildring av den berömda botaniska trädgården i Rio kom honom att besöka denna. Artikeln var författad av den kände botanisten Carl Skottsberg, för äldre bröder känd under namnet ISKALLE, en av de Styrande Mästarna i Heimdall.

För fyrtio år sedan utgavs ett populärvetenskapligt verk om svenska djur. Till insektdelen hade förlaget förvärvat FÅGELN KIWI att skriva inledningen. Det var ett lyckokast, ty ingen annan skönlitterär författare med undantag för MAJSTÄNGEN JR var bättre skickad för detta uppdrag. Här avslöjar FÅGELN KIWI sina eminenta kunskaper om insekternas förtrullade värld. Som ett kuriosum kan nämnas att denna skrift tills helt nyligen icke var känd på Svenska Akademiens Nobelbibliotek.

Få människor i vårt social-Sverige har väl haft en så sällsam levnad som FÅGELN KIWI. Från att han varit sockenpojke med en eländig barndom kom han slutligen att återfinnas bland världens kulturpersonligheter. Men

forts s.12

Harry Martinson-sällskapets årshögtid 2010

”Att bädda in tekniken i det gröna”

(Preliminärt program)

Fredagen den 7 maj

Öppet hus på författarmuseet i Jämshög från kl. 17.30

Kaffe serveras (ingen avgift)

Kl. 19: Separatoren, ”Vagnen” och revolutionära arbetare i Harry Martinsons barndom. Medverkande bl a Bengt Bejmar, Johnny Karlsson, Johan Stenström.

Lördagen den 8 maj

8.30 Från 8.30 öppet på Jämshögs folkhögskola.
Vi bjuder på morgonkaffe.

9.00 *Välkomsthälsning och utdelning av Harry Martinson-priset*
Harry Martinson-sällskapets ordförande Åke Widfeldt och Olofström kommunstyrelsens ordförande Margaretha Olsson
Föreläsning av pristagaren.

10.30 Förmiddagskaffe

11.00 *Sällskapets årsmöte*
Efter årsmötet presenterar projektledaren Ylva Silverbern kulturveckan Nässfrossa, tillsammans med Saljesällskapets ordförande Gustav Fredriksson.
Nässfrossan 27 juni – 4 juli har temat ”eld och lågor”.

12.30 Lunch

14.15 *Författare i maskinkulturens tidevarv*
Föredrag av professor Martin Kylhammar, Linköpings universitet.

- 15.15 *Harry Martinson, Ebbe Linde och solmaskinen*
Program av Paulina Helgeson - tillsammans med en
representant för modern solenergiutvinning.
- 15.45 Eftermiddagskaffe. Därefter paus.
- Bokförsäljning hela dagen:
Sällskapet årsböcker och annan Martinsonlitteratur.
- 18.30 Buss avgår från Folkhögskolan till Tulseboda brunn,
Kyrkhult. Föranmälan.
- 19.00 Högtidsmiddag på Tulseboda brunn. Underhållning av
poeten, sångaren, musikern m m Niklas Törnlund.

Söndagen den 9 maj

- 8.30 Avfärd med buss från Jämshögs folkhögskola.
Utflykt *I teknikens spår* - vattenkraften i Hemsjö,
Mörrumsån, Fridafors (lunch), stenmuseet i Vilshult.
- 15.00 Tillbaka i Jämshög

Årshögtiden genomförs i samarbete med

Anmälan till årshögtiden

skickas in **senast den 19 april** till Harry Martinson-sällskapet,
c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög.

Fax: 0454-492 41. E-post: info@jamshog.org

Använd blanketten som finns i detta utskick med Doris
eller på vår hemsida
www.harrymartinson.org

det blir icke någon mera rymdfärd i fantasiens kosmos, ej heller någon långfärd på de sju haven. Sista hamnen är definitivt nådd.

Parentationen är skriven av KNALL-OLLE. Vem som döljer sig bakom detta trattnamn kan vi väl stå ut med att inte känna till. Men MAJ-STÅNGEN JR, som skulle vara ”bättre” än Harry Martinson vill man ju gärna få ett namn på. Kanske finns det någon i läsekretsen som kan lösa denna namn- och persongåta? Kontakta då promptly PINOPRÄNTAREN, dvs redaktören för DORIS, Åke Widfeldt.

JK

För den som vill veta mer om Samfundet S.H.T. finns mycket intressant att läsa i Johan Stenströms nyutkomna bok *Bellman levde på 1800-talet* (Atlantis, 2009). Boken, som är rikt illustrerad, rekommenderas varmt, inte bara till alla Bellmanvänner, utan till litteraturintresserade över huvud taget.

ÅW

Harry Martinson-sällskapet

Aktuellt 2010

- Årshögtid i Jämshög 7 – 9 maj
- Näselfrossa i Olofströms kommun 27 juni – 4 juli
- Bokmessa i Göteborg 23 – 26 september. Vi hoppas då kunna presentera årsboken för 2010 och antologin Chickweed Wintergreens (se sid. 13).
- 21 oktober: 50-årsjubilerande Stockholms stadsteater har premiär på Harry Martinsons Aniara i dramatisering och regi av Lars Rudolfsson.
- Se även kalendariet på vår hemsida www.harrymartinson.org som uppdateras regelbundet. Där presenteras bl a de arrangemang som Stockholmsgruppen genomför.
- Medlemsavgiften för 2010 är 200 kr och 50 kr för familjemedlem. Beloppet sätts in på vårt bankgiro 5662-5890. *Vi ber er vänligen att komma ihåg att uppge namn och adress i samband med inbetalningen.* Om namnet saknas finns det ingen möjlighet för oss att ta reda på vem som betalat avgiften.

“Chickweed Wintergreen: Selected Poems”

I höst kommer den efterlängtrade internationella lanseringen av Harry Martinson som lyriker. Bloodaxe books kommer att ge ut en antologi med hans starkaste dikter efter flerårigt arbete av Robin Fulton, poet, universitetslärare och översättare av rang.

Martinsons prosa blev tidigt bestsellers i flera länder medan lyriken ansetts som besvärlig att översätta. Kjell Espmarks avslutar sin minnesteckning i Svenska Akademien 2004, publicerad som bok 2005 med rubriken Harry Martinson - Mästaren, med ett credo att en fyllig antologi för en internationell lansering utgör en primär angelägenhet. Genom Fultons imponerande insatser är detta önskemål på väg att uppfyllas med ett urval av dikter från samtliga publicerade diktsamlingar. Fulton är tidigare känd för att med stor framgång ha översatt såväl Werner Aspenström som Tomas Tranströmer. I den kommande antologin visar Fulton ånyo hur han mycket väl har fångat de säregna nyanserna i Martinsons språk.

Antologins namn ”Chickweed Wintergreen” är hämtat ur Passad och dikten ”Duvkullorna”, som lyder:

*Skogsstjärnorna frodas aldrig.
De bara reder sig
med karg nätthet i mossan.*

*De är spensliga,
men veta ingenting om den söta vekhet
du vill tillskylla sommaren.*

*Det spensligas bestämdhet
är inte mindre än ekens.*

Sökandet efter ett namn för antologin beredde en del bekymmer men resultatet blev mycket ”martinsonskt” tycker

Göran Bäckstrand

• Vår förhoppning är att antologin ska vara klar att presenteras på bokmässan i Göteborg den 23 – 26 september. Se mer om detta på vår hemsida www.harrymartinson.org längre fram i vår.

I förra numret av Doris berättade Marianne Westholm om Pablo Picassos målning *Guernica* och Harry Martinsons intresse för detta konstverk. Rune Liljenrud anknäver till samma tema i sin artikel om Förintelsens minnesdag som inföll den 27 januari.

Förintelsens minnesdag

*O gamla Europa,
de moderna slaktningarnas världsdel,
proletärarbeuseringarnas, borgarslaktningarnas
och gaskamrarnas land.
Vem sjunger. Vilka sjunger. Vad sjunger de?
(Harry Martinson: Dikter om ljus och mörker)*

Den 27 januari 1945 befriades koncentrationslägret Auschwitz. År 2005 deklarerade FN 27 januari som internationell minnesdag och den har sedan år 1999 varit en nationell minnesdag. Forum för levande historia www.levandehistoria.se arbetar långsiktigt med Förintelsens minnesdag och har som en kunskaps- och kulturinstitution till uppdrag att fördjupa kunskapen om brott mot mänskliga rättigheter – både de brott som skett i historien och de som sker idag. Värdefullt informationsmaterial finns att hämta från hemsidan, där uppgifter lämnas för beställning av material, bl a *En bok om förintelsen i Europa 1933-1945 – Om detta må ni berätta...* med ett för år 2010 nytt kapitel om Sverige och Förintelsen och DVD *Fakta om Förintelsen*, som ger bakgrund och belyser olika delar av Förintelsen. På www.levandehistoria.se finns information om Folkmord, Rwanda, Antisemitism, Islamofobi, Rasbiologi, Folkmordet 1915, Antiziganism, Rasism och främlingfientlighet,

Kommunistiska regimers brott mot mänskligheten, Intolerans, Homofobi och Mänskliga rättigheter.

*Det finnes skydd mot nästan allt som är
mot eld och skador genom storm och köld
ja, räkna upp vad slag som tänkas kan.
Men det finns inget skydd mot människan.*

(Harry Martinson: Aniara)

Situationen i Sverige

Hur var det i Sverige under andra världskriget? Projektet *Sverige och Förintelsen* komplicerar bilden av Sverige som en neutral ö i krigets Europa. På denna plats ~ En vandring genom krigets Stockholm beskriver trettio platser i centrala Stockholm utifrån händelser kopplade till andra världskriget, nazismen och Förintelsen. *Forum för levande historia* påminner om trettio händelser på välbekanta adresser från krigets Stockholm.

Harry Martinson engagerade sig starkt för Finlands sak och reste runt i Sverige och propagerade för Frivilligkåren. I *Verklighet till döds*, 1940 skriver han om Finska vinterkrigets fasor och om den samtidiga verkligheten i Stockholm. Holger Tidman - Harry Martinsons alter ego som frivillig i Finska vinterkriget - kände av stämningen i fält när han gick poststrond i dödens stora socken Salla. ”Kommer du från Stockholm? Så kunde orden falla när han kröp in och ut ur jordkulorna i främre linjen. - Ja. - Och de har förstås inget varmvatten? - Nä. - Tänk om de sedan när det blir sommar måste vara utan glass också, vilket öde!”

I *Verklighet till döds* skriver Harry Martinson: ”Bildgeniet Picasso, den gåtfulle protestmålaren, försökte uttrycka Guernicas skri av fasa. Han gjorde det med medel som dittills aldrig varit prövade. Han lyckades. Och han förstods av alla dem som vågat se djupt och se länge på materiens och energiens tragedi sådan den spelar sig skriande och rytande, högre och mer förfärande än vad mänsklig mottaglighet förmår föreställa sig.”

Bertil Palmqvist skriver i sin kommentar till *Verklighet till döds*: ”Det går att se en alldeles bestämd avsikt från Martinsons sida med att ta fram Guernica, det är frestande att läsa *Verklighet till döds* som en pendang i ord till Picassos bild.” Guernicas skri av fasa i Pablo Picassos bidrag till världsutställningen i Paris 1937 uppfattas dock på helt annat sätt av en recensent av konstverket vid en utställning på Liljevalchs konsthall på Djurgården i Stockholm 1938.

Den som i Svenska Dagbladet recenserade utställningen på Liljevalchs konsthall, var mycket positiv och beskrev den som en ”ren, intellektuell njutning” men var tveksam till konstens opinionsbildande kraft.

”Ett är säkert, att för den sortens propaganda behöver Franco inte vara rädd. [...] Om Picassos Guernica-bild förmår resa någon indignation, så kommer den snarare att rikta sig mot den moderna konsten än mot Franco.”

DEN LILLA ÖN

*Det fanns en liten ö i varje sekel,
en ö av tid med oförgänglig glöd.
Omkring den fanns en ocean av nöd,
av krig och förödmjukelse, förtryck och död.*

*Och ändå var den ön vår enda räddning.
På den satt före döden Sokrates,
på den satt i ett annat hav en Budda
och på en tredje vid ett kors satt Kristus.*

*Den lilla ön blev aldrig mycket större.
Det sannas värld har alltid suttit trångt.
Var finns den lilla ön i dag i världen.
Det vet om tusen år de som då leva
om de om tusen år nått lika långt.*

(Harry Martinson: Vagnen)

Yxan

Just nu pågår en utställning av Evert Lundquists måleri - utan guldramar - på Moderna Museet i Stockholm. Ett av de utställda konstverken är ”Yxan” - också den avklädd sin ram. På Förintelsens minnesdag blir den en konkretion av Harry Martinsons dikt ”Vanmakten” ur Gräsen i Thule:

*En gång fann jag inne i en skog, en yxa nedhuggen i jorden
ända till hammaren.
Det var som om någon där velat klyva hela jorden i två
delar med ett enda hugg.
Viljan hade inte saknats, men skafet hade gått av.*

”Wer die Geschichte vergisst, muss sie wieder erleben”
~ Den som glömmer historien är dömd att upprepa den ~

Rune Liljenrud

Doris

Som vi alla vet är Doris Harry Martinsons namn på jorden. I Aniaya finns många referenser till denna ursprungligen sköna planet som rymdskeppets passagerare tvingats lämna:

*Den sköna Doris, nu på sjätte året
alltmer förvandlad till en fjärran stjärna*

Men Doris är också namnet på en kvinna, den blonda skönhet ”som slussar flyktingar till startområdet” för färden till Mars när de måste lämna en strålförgiftad jord.

Jag tror att Harry Martinson kände till att det också finns en båt som i Sverige kallas doris, en kusin till doryn, som byggdes för fisket på bankarna utanför Newfoundland. Så här beskrivs den av Björn Thomasson:

Doris eller dåre, är vad den amerikanska doryn kom att kallas när den dök upp på Orust och Tjörn. Ganska snart hade emellertid egensinniga bohusländska båtbyggare byggt bort det mesta som påminde om ursprunget, och istället uppstod en enkel och mångsidigt användbar bruksbåt - en ”plattbonning” eller ”sköddel”. Typen kom att bli mycket populär i inner-skärgårdarna på både väst- och ostkusten. Inte så konstigt - den är lättrodd, grundgående, oöm, billig och enkel att snickra ihop även för icke båtbyggare. (http://www.thomassondesign.com/choosing/small_boats/doris.aspx)

En dorisbåt är färdigbyggd (Foto: Christer Mattiasson)

I Göteborgs-Posten den 4 februari 2010 kan man läsa att man på årets Båtmässa bygger en doris i Veteranhallen – komplett ”från stråkköl till reling”. Där berättas också om en dory som förekommer i trettiotal-filmen Havets hjältar med Spencer Tracy i huvudrollen. Så nog vore det underligt om inte Harry hade hört talas om doreyn som blev doris....

ÅW

Eld och lågor

kommer även att finnas med i Harry Martinsonsällskapets inslag under årets Nässelrossa 27 juni – 4 juli. Gränsteaterns Claes-Göran Olsson, välkänd från den bejublade Salje-föreställningen Hem till havet förra året, kommer att gestalta några olika eldarkarakterer ur Martinsons texter under rubriken ”Flammande lågor under rykande vågor”. Även berättelsen i Vägen ut om Idas torn och den stora skogsbranden finns med i Nässelrossaprogrammet.

Om häxbränning och hembränning, om kontrol-

lerad eld som fick igång lok och maskiner, om okontrollerad eld, som ödelade en tredjedel av Jämshögs by, om skulptören Carl Eldh, om Harry Martinsons brinnande intresse att samla och mycket annat kan man få veta mer under Nässelrossaveckan. Men det blir inte enbart brännande frågor som tas upp. Några av de mest välbesökta programpunkterna från i fjol kommer att ges i repris som t.ex. Staafvandringen i Harry Martinsons fotspår.

Vägskäl och Vägen ut

Ett unikt inslag i årets Nässelrossa blir invigningen av konstverket ”Vägskäl” utanför entrén till Olofströms Folkets hus fredagen den 2 juli kl. 16.30. Konstverket är skapat av Börje Berglund, Kristianstad, och består bl a av en kärna i brons med texter ur Harry Martinsons Vägen till Klockrike och Sven Edvin Saljes Hantverkargatan. Bland de medverkande finns musiker från Stråkländslaget under ledning av Berth Nilsson – detta som en introduktion till nästa stora evenemang i Blekinge: Lyckå Kammarmusik Festival 4 – 11 juli. Temat för Lyckåfestivalen är i år ”Vägen ut – Leaving home”, och en av inspirationskällorna är Harry Martinson.

Se <http://www.lyckafestival.com/> för mer information.

Bäste eller bästa?

En av våra medlemmar, Karin Wendel i Sölvesborg, har reagerat på att följebreven i våra utskick alltid inletts med "Bäste medlem...". Detta har hon tolkat som att budskapet bara är riktat till manspersoner. Själv blev jag något förvånad över denna reaktion och tog därför hjälp av Språkrådet. I tidskriften *Klarspråk, Bulletin från Språkrådet* står det i nr 1, 2009: "När adjektivet beskriver en viss sorts person utan avseende på kön, kan både a- och eform användas: *kära/käre hyresgäst, bästa/bäste kund.*"

Men Språkrådet är inte entydigt på denna punkt. På rådets webbplats rekommenderar man formen *bästa* som den könsneutrala varianten. Det lär dock se olika ut beroende på var man bor : i det s k götamålsområdet används mest formen *bäste* och i sveamålsområdet *bästa*. I fortsättningen kommer vi att inleda breven med "Bästa medlem" och förväntar oss att våra manliga medlemmar inte tar illa upp....

AW

Doris

är Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift.
Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Åke Widfeldt, Trestegsvägen 8, 514 31 Tranemo
E-post: ake.widfeldt@telia.com
Redaktör för detta nummer: Åke Widfeldt.

Doris produceras hos Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET
c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög
Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41

info@jamshog.org
bg 5662-5890

Hemsida: www.harrymartinson.org

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPETS
STOCKHOLMSGRUPP

Kontaktperson: Göran Bäckstrand
E-post: goran.backstrand@sobernet.nu
Tel. 08-766 40 05; 073/441 25 86

Harry Martinson-sällskapet, styrelse och suppleanter 2009 - 2010

Styrelse:

Bengt Bejmar
Finkvägen 3, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 464 53
bengt.bejmar@oktv.se

Lena Havland-Erlandson
Odengatan 34, 113 51 STOCKHOLM
Tel. 08 612 15 73, Mobil 0708 12 15 73
lena.havland@spray.se

Paulina Helgeson
Rosengatan 1, 413 10 GÖTEBORG
Mobil 0703 14 40 13
paulina.h@telia.com

Johnny Karlsson (skattmästare)
Pressareg. 29, 293 39 OLOFSTRÖM (b)
Holje Bok, Box 14, 293 21 OLOFSTRÖM (a)
Tel. 0454 915 42 (a), 402 89 (b)
Mobil 0705 62 76 39
info@holjebok.se

Rune Liljenrud (sekreterare)
Allbogatan 18, 342 30 ALVESTA
Tel. 0472 715 25, Mobil 070 34 44 483
runeliljenrud@hotmail.com

Monika Lindqvist (webbredaktör)
Ekholmsstranden 44, 371 37 KARLSKRONA
Tel. 0455 810 48, Mobil 0709 98 10 48
monikaadamsonlindqvist@gmail.com

Agneta Pleijel
Bjurholmsplan 26, 116 63 STOCKHOLM
Tel. 08 641 76 34
agneta.pleijel@telia.com

Johan Stenström (vice ordförande)
Östervångsvägen 9, 224 60 LUND
Tel. 046 12 68 12
johan.stenstrom@litt.lu.se

Åke Widfeldt (ordförande)
Trestegsvägen 8, 514 31 TRANEMO
Tel. 0325 707 32, Mobil 0706 65 16 87
ake.widfeldt@telia.com

Styrelsesuppleanter:

Lars Andersson
Högbergssätter Kul 19, 686 96 Ö ÄMTERVIK
Mobil 070 602 39 37
kattamaja@yahoo.com

Martin Bagge
Lilla Risåsgatan 25, 413 04 GÖTEBORG
Tel. 031 13 07 94; Mobil 0736 78 78 27
martin.bagge@comhem.se

Ingrid Branje Nielsen
Thure Sällbergsg.17B, 331 32 VÄRNAMO
Tel 0370 138 45
johannes.nielsen@ymail.com

Stefan Edman
Almvägen 10, 459 31 LJUNGSKILE
Tel. 0522 222 27; Mobil 0708-16 31 08
st.edman@telia.com

Johan Lundberg
Lillhersbyv. 26 B, 191 45 SOLLENTUNA
Tel. 08 35 85 96, johan.lundberg@axess.se

Disa Lundgren
Nils Ehrnbergs väg 2,
291 46 KRISTIANSTAD
Tel. 044 12 00 54, Fax 044 10 96 80
dg.lundgren@telia.com

Ingemar Lönnbom
Östra Strandgatan 7 A,
371 38 KARLSKRONA
Tel. 0455 35 31 02 (a) Mobil 0708 31 03 92
ingemar.lonnbom@galatea.nu

Maurits Rehn
Marietorp svägen 30, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 923 11
gertrud59@hotmail.com

Stefan Sandelin
Ejdervägen 1/V, 222 33 LUND
Tel. 046 13 05 80, Mobil 070 54 92 415
stsa23@utb.lund.se